

مه‌رگ وشوناسی نه‌م‌ریبوون ...

سه‌دیق سه‌عید وا ندزی

ا نا نك بـ كـتـبی دـشاد مه‌ریوانی نوـکاری چـیـکی کوردی

زـرن ئـهـو مـرـقـانـه‌ی، کـهـلـه دـوای مـه‌رگـیان نـه‌م‌ر دـه‌بـن وشوناسی مـانـه‌وـه و نـه‌م‌ری وـه‌رـدـه‌گـرن، ئـه‌م جـره مـرـقـانـه، لـه بـری ئـه‌وـه‌ی مـانـه‌وـه‌یان لـه ژـیان نـه‌م‌ریان بـکات، ئـه‌وـا چـیـکی مـه‌رگ و مـردنـیان دـه‌بـته شوناسـك بـ هـمـیـشه مـانـه‌وـه‌یان بـه زـینـدوویـی لـه یـادـه‌وـه‌ری ئـمـه‌دا، ئـه‌مـه بـهـو مـانـایـه نـیـه، هـه‌مـو مـردنـك و سـتـگـه‌یـهـك بـت بـ نـه‌م‌ریبوون، چـونـكـه کـم نـین ئـه‌وـانـه‌ی لـه ژـیان و دـوای ژـیانـیش، لـه پـه‌راوـزـی مـژوودان، بـهـكـو نـه‌م‌ریبوون بـهـو مـانـایـه‌ی ژـیانـی ئـه‌وـان لـه مـه‌رگـیانـه‌وـه دـه‌سـت پـ ده‌کات، ئـیدی ئـه‌وـان بـه وـج، بـه مـژوـو، بـه دـاـهـنـانـه‌کـانـیـان هـمـیـشه لـه نـو ئـمـه‌دان، بـا بـه جـه‌سـتـه‌ش و نـبـن، یـه‌کـکـیش لـهـو مـرـقـه نـه‌مـرانـه، نووسـه‌ری شـه‌هـید(دـشاد مه‌ریوانی) یه.

بـگـومـان ئـه‌م ناوه، ناوـکی دـیارو ئـاشـنایـه لـه نـوـه‌ندـی ئـه‌دـه‌بی کوردی ولای هـه‌مـوومـان، نووسـه‌رـك کـه ژـیان و نووسـینـه‌کانـی، یـاخـیـبوون بوون لـه دژـی دـه‌سـه‌کات و گـه‌ان بـه دـوای سـه‌رـبـه‌سـتی و ئـازادـی، مـرـقـك، تـینووی ئـازادـی و سـه‌رـبـه‌خـی، هـه‌ر بـه‌شـه دـوـا جـار بـه‌دـه‌سـتی فـاشـیـه بـه‌عـسـیـه‌کـانـه‌وـه، لـه سـدـاره دـه‌رـت، چـیـکی ژـیانـی ئـه‌م نـه‌مـره، لـه‌رـه‌وـه دـه‌سـت پـ ده‌کات، کـتـبی(دـشاد مه‌ریوانی نوـکاری چـیـکی کوردی) هـه‌وـکی دـیکـه‌یـه، لـه پـناو نـاسـاندـنی ئـه‌زـموونـی ئـه‌م نووسـه‌ر شـه‌هـید، کـه نووسـه‌رـکی فرـه بـه‌هـره بووه‌و لـه چـه‌ندین ژانـری ئـه‌دـه‌بـیـه‌وـه، دـه‌قـی نووسـیوه، ئـه‌م کـتـبی، لـه چـه‌ند بـاسـکی سـه‌رـبـه‌خـی پـکـهاتووه، لـه بـاسـی یـه‌کـه‌مـدا، نووسـه‌ری کـتـبی بـه‌کـه دـیدو هـه‌سـه‌نگـاندـنی نووسـه‌رانی کوردی لـه بارـه‌ی ئـه‌زـموونـی نووسـینـی مه‌ریوانیـه‌وـه خـسـتـته و، کـه هـه‌مـوویان بـاس لـه‌و دـه‌کـن کـه مه‌ریوانی، نووسـه‌رـکی فرـه بـه‌هـره بووه‌و لـه یـه‌ک کاتدا، شـیعـرو چـیـك و مان و شـانـنـامـه و لـکـلـینـه‌وـه‌ی ئـه‌دـه‌بـیـشی نووسـیوه، بـه تـایـبـه‌تـیش تـوانـینـی خـی لـه بارـه‌ی چـیـکی کوردیـه‌وـه خـسـتـته روو لـه ووی مـژوویـه‌و، بـاسـی دووه‌م، لـکـلـینـه‌وـه‌یـه‌کـه لـه بارـه‌ی هـگـه‌زی ناوـنـیـشان لـه چـیـکی کـه‌کانـی مه‌ریوانیدا، کـه لـه یـه‌ک کاتدا، ناوـنـیـشانـی چـیـکی کـه‌کانـی جـراوـجـرن و هـه‌ندـکیان نوـن و هـه‌ندـکیـشان ئـاسـایی و کـن، وـهـلـه ئـه‌وـه‌ی جـگـه‌ی سـه‌رنـجـه ئـه‌وـه‌یـه، کـه مه‌ریوانی هـه‌مـو جـره‌کانـی ناوـنـیـشانـی کـردـته

تـاـيـتـلـی دـهـقـه کـا نـی. ئـهـو لـه یـهـک کـا تـدا نا و نیشانی (پیشه ییگیا نه وه را نئام رد ره ختنا و کاتشو بن) کرد ته نا و نیشانی چی که کانی. ئه مهش ده لاله ته له وهی که نا و نیشان، وهك ده سپك و یه کهم ئه قه ی به یه که وه گر دانی خو نهر به ده قه وه، بایه خ کی ز ری لای ئه وه هه بووه. ب هه ریه ک له و نا و نیشا نه ش، نووسه ری کت به که، نموونه یه کی افه کراوی ه نا وه ته وه. ئه م هه مه ج ریه له نا و نیشان، ئا مازه یه که ب دنیا بینی فراوانی مهربوانی له بواری نووسینی چی کدا. که مه بهستی بووه، هه موو بابه ت ك له چی کدا به رجسته بکات. له باس کی دیکه ی کت به که دا، نووسه ر ئا مازه به سیماکانی نو خوازی چی ك لای ئه و نووسه ره شه هیده ده کات و ب وای وایه، که چی کنووس له میانه ی ئه و ته کنیکانه ی له چی که کانیدا به کاری ه نا و ن، توانیویه تی چی کی کوردی له ف می م پاسانی دهر به ن ت. له و وانگه یه شه وه گرنگی ز ری به کورتب ی و چ کردنه وه ی و نه و زمان، ه مزو زمانی نا استه وخ، ک تایی کراوه داوه. که ئه م سیما هونه ریا نه، به ش کن له هونه ری چی کی نو ی کوردی. و رای ئه مهش مهربوانی، دوو ج ر له ته کنیکی دیکه ی له چی که کانیدا خست ته که و و که پ شتر نه بوونه، ئه وانیش ت که ه ک شکردنی شیعو چی ک به یه که وه، هاوکات ته کنیکی دانانی ب شایی، که هزی خو نهر له بهرده م پرسیارو امان اده گر ت.

مهربوانی مه بهستی بووه چی که کانی پرسیار لای خو نهر دروست بکه ن و بچ ته ن و دنیا بینی شاراوه ی چی که کانه وه. به ش کی دیکه ی ئه و کت به، که به ب وای من وهك خو نهر ك گرنگی تایبه تی خ ی هه یه، ئه ویش ب ها و کردنه وه ی س زده چی کی ئه و نووسه ره یه که له ک به ره می چی که کانیدا نین. به مهش ده کر ب ب بین ئه وه ی پ شتر ک کراونه ته وه له چی که کانی، نا توان ت ناوی ک چی کی ل بنر ت. چونکه نا کر ت ک به ره هم ب ت و به ام چه ندین به ره می دیکه ی ت دا نه ب ت. ئه مه له لایه ك، له لایه کی دیکه وه، ئه م س زده چی که، له چی که هه ره جوان و پ ما نا کانی د شاد مهربوانین، که نا کر ت له ک چی که کانیدا نه بن. ئه م چی که کانه، دنیا بینیه ك ک یان ده کات ته که ئه ویش مر ق د سستی و ها تنه وه به گز جیا وازی چینایه تی و کار کردنه له پ نا و دنیا ی کی یه کساندا. که مر قه کان هه موویان وهك یه ك هاوما ف و هاوژیان و هاو سه بهستی بن.

خو نهر کات ئه و چی که کانه ده خو ن ته وه، که ز رینه یان له دوا ی شکستی ش ش کورد له هه فتا کانی سه ده ی ا بردوو نووسراون، ده گاته ئه و ب وایه ی که ئه م نووسه ره شه هیده، هه ر له سه ره تا وه ب وای به مردن و له س داره دان له پ نا و وشه ی ئازاد و مر قی ئازاد و نه ته وه ی ئازاد هه بووه. چونکه له نا وه کی ئه و چی که کانه دا، ز ر به

اشكاويى، به گز ئه قلى فاشيانهى به عس و ئه وسته مه سياسييه داد ته وه، كه له مر ق ده كرت. مەريوانى، چونكه هه گرى بير كى س سياليزمى بووه، ئيدى مر ق ده كاته چه قى چي كەكان و له خەم و ئازاره كاني ده دو ت. له چي كى ئى ژانى ژيانمدا، كارەكتەرى چي كەكه له ش وهى شووشه عە تر ك خى دەر دە خات. هه موو ئى ژى قوتا بيه كى ته مەن هه قده سا لى هه ژار د ت و به ديار جامخانه كه وه ده وان ته (پاترا)، وه لى پارەى ن و گيرفانى، به شى ئه وه ناكات عە تره كه بك ت. عە تره كه ش نا يه و ت كه سان ك بى ك ن كه زه ن گىنن. ئه مەش وه ك ه ما يه ك ب نه بوونى داد پەروەرى له ن وان مر ق ه ك اندا، كه مەريوانى ه خەنى ده كات.

له چي كى گره وهى ئىنجانە ده ت: (نانه واکانی هه موولايه ك يه ك بگرن، با ته نووره كان دابه ش بكه ين). ب گومان هه موومان دەرانی كه نانه و اچيه كان، له چ چين كى ك مە گەن، هاوكات، ته نوور كه ئامرازی دروست كردنى نانه، كات دابه ش ده كرت، به مانای ئه وه د ت هه مووان وه ك يه ك ده بين و يه كسان ده بين. نانه واکان يه كگرن، دروست ئه و دروشمه يه كه ده ت (كر كاراتى جيهان يه كگرن!). له چي كى قاي مدا، چي كى كنووس له چاوه وانى هاتنى فرياد ره س كدايه، كه كارگەى نارنج كەكان بكات به كارگەى بووكه شووشه، ئه مەش وه ك ه ما يه كه ب نه مانى شه و ئاشووب له ژيانى مر ق دا. له چي كى چونكه كانيشدا، مەريوانى ز به اشكاويى، به زمان كى ه مزئام ز، ه خەنە له ژم و كارەكتەره كاني ده كرت. جار كى ديكه به گز ئه قلى جياوازی چينايه تى و پله به ندی مر ق دا د ته وه، له ژر ناوى شوناسى ك مە لايه تى و پيشه يى.

كات دوا له مام ستايان ده كرت، كه ه ماى زانست و ف ربوونن، ئى زى پ شه وه ب پياوه گه و ره كان چ بكه ن. ل ره وه ش نووسەر ه خەنە له و ئه ق ه دواكه وتوو ده كرت، كه پى وايه شت ك هه يه به ناوى مر قى گه و ره و مر قى بچووك. پ گەى مام ستاو پەروەردە، لای د ه سە ل ت ك نيشان د ه دات، كه ب وای به مر قى گه و ره و مر قى بچووك هه يه. كه ئى زى زانست و خو نده وارى لا نيه. به كوتەنها، ئه وانهى به لوه گرنگن، كه له خزمەت ئايدىا فاشيه كى دايه. له چي كى هه و ستى جوتيار كيشدا، باس له و هه و سته مر ق د ستيه ده كات، كات جوتياره كه ده ينو ن ت. شوف ر ك كو لى جوتياره كه ده ش ل ت و ده يكوژ ت، كه چى باوكى مندا ه كه، له هه و ست كى جوان و مر ق د ستانه دا، شوف ره كه ده به خشت و هيج كاردانه وه يه كى به رامبه ر نا ب ت. ل ره وه ش چي كى كنووس ئه و په يامه ده گه يه ن ت، كه ده ب ل بوورده و به خشنده بين. هه رگيز بيرله ت ه سه ندنه وه نه كه ينه وه، چونكه

دواچار هه موومان هه مرځين، ناکرت وه نامی خوځن به خوځن بدهينه وه.

به گشتی فهزای ئه و سیانزه چیه که، فهزایه که که تیایدا مرځ چیه به باسه کانه. چیه که کان هه هه ندکی مرځ قدستیان هه یه، که باس له جیاوازی چینایه تی و پځگهی مرځ ده کهن. هه خنه له و ئه قله سیاسی و کچه مه یه تی و ئاید له ژیه ده گرت، که بوا ی به پله به ندی مرځ و جیاوازی چینایه تی هه یه. دژ ی ئه و ته وانی نه ده وست ته وه، که مرځ له سهر بنه مای هاوو لاتی پله یه و پله دوو ده بینت. له و چیه کانه دا، هه خنه له و ده سه لاته ده گرت، که ئازادی و سه ره سته، ژیان کی شک مه ندانه و مرځ فانه به مرځ هوا نابینت. هه خنه گرتن که دواچار له پناویدا ژیان خیه کرده قوربانی و ته رمه که شی نه د ژرایه وه. به مه ش ئه و مرځ فله که هه گه ته، به جه سته ونبوو، وه له به ووح، به مژوو، به نووسینه کانی هه می شه له نومان دایه. له کت تاییدا ده ست خه شانه له نووسه ری کت به که برای چیه کنووس و له کت هه (سا بیر هه شید) ده که م. ئه م نووسه ره، چه ند سا که وه که سهر باز کی ون، شانی دا وه ته بهر کت کردنه وه و نووسینه وه و به ئه رشیف کردنی مژووی چیه کی کوردی. کار که له استیدا ئه رکی ده زگا و ناوه ند کی ئه کادیمی و تو ژینه وه یه، وه له غیابی ئه واندا، بگومان ده ب کهسانی وه که ئه و بیکه ن. که دواچار کاره که یان و خه شیان ناویان ده چته مژوو، ئه مه ش گه وره ترین شانازی به خه یان و ئه ده به که شیان...

* په راو له ناوی کت ب، د شاد مه ریوانی نو کاری چیه کی کوردی، نووسینی: سا بیر هه شید، پځ ژه ی کت به خانه ی چیه کی کوردی زنجیره 4، سا ی چاپ 2019...

* ئه م بابه ته له ژنامه ی (گای کوردستان) ژماره (1210) ی ژیه 3/3/2020 بوا وکرا وه ته وه...